

Для активізації *вербальної форми* ментальної репрезентації слугує матеріал, який орієнтує студента на самостійне формулювання визначень понять, їх ознак, відношень між поняттями; стимулює переклад інформації з повсякденної мови на мову метапонять учбового курсу, і навпаки; передбачає роботу з глосарієм, словниками, довідниками.

Графічний спосіб кодування інформації стимулюється під час аналізу схем, графіків, активному перетворенню наочних образів (виокремлення їх окремих елементів, складання образу з елементів і т. інш.), створення власних графічних ілюстрацій до певного матеріалу.

Чуттєво – сенсорна форма представлення інформації розвивається за допомогою завдань, що апелюють до особистого досвіду студента, викликають емоційне ставлення до учбового матеріалу.

Відображення досвіду у вигляді подій активізується у процесі виконання студентами завдань, що потребують визначення певних кроків для досягнення мети, встановлення їх послідовності; під час виконання практичних та лабораторних робіт, які передбачають здійснення предметних дій. Завдання можуть бути спрямовані як на розробку алгоритмів дій, так і на їх віртуальне виконання у обставинах, наближених до реальної професійної діяльності.

Розвиток *абстрактно – категоріальної форми* кодування інформації передбачає вміння оперувати поняттями та метапоняттями курсу, аналізувати конкретні ситуації з позицій різних теоретичних підходів.

Під час розробки навчальних матеріалів для дистанційного курсу основну увагу необхідно приділити відпрацюванню вміння перекодувати інформацію з однієї форми репрезентації в іншу.

Створення умов для збагачення ментального досвіду суб'єкта пізнання (формування вміння працювати в режимі використання різних модальностей досвіду, розширення набору поняттєвих когнітивних структур) під час роботи з матеріалом сприяє активізації мислення, формуванню «власного ментального світу» людини, що навчається. За таких умов комп'ютерний посібник перетворюється в інтелектуального самовчителя і, сприяючи переходу від «інформаційної» до «особистісної» моделі освіти, відкриває шляхи для ефективної організації самостійної роботи студентів не тільки дистанційної, але й очної форми навчання.

Сергієні Олена,

доктор медичних наук, професор,
професор кафедри психології та
педагогіки Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНІ ПІДОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ПРЕДМЕТІВ МЕДИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

У сучасних умовах розбудови України зростає сектор освітніх послуг, який вимагає якісних змін у концептуальній базі професійної підготовки майбутніх спеціалістів. Вища освіта України, орієнтуючись на європейські стандарти і принципи Болонського процесу, потребує розроблення та впровадження інноваційних технологій, тому актуальною постає саме ця проблема.

До міждисциплінарних галузей знань, що розв'язують проблеми, які знаходяться на стику медицини та психології, відноситься медична психологія. Медична психологія виходить із психологічних теорій та використовує психологічні методи досліджень, тому її вважають психологічною дисципліною [1, 2]. Водночас результати наукових та емпіричних досліджень, отриманих медичною психологією, не тільки розвивають психологічні знання, але і актуальні для медичної науки та практичної діяльності з позиції сприймання в єдності психічного та соматичного, біологічного та соціального. Деякі вчені взагалі вважають, що існування її неможливе без знань клінічної медицини [3, 4], які доповнюються психологічними характеристиками особистості та відношенням пацієнта до хвороби з відтворенням аутопластичної її картини.

У закордонній практиці «медична психологія» існує під назвою «клінічна

психологія». В вітчизняній психології встановлена назва дисципліни «медична психологія», яку поділяють на загальну та спеціальну або приватну, до останньої саме і відносяться клінічна психологія, нейропсихологія, соціально – психологічна реабілітація, патопсихологія, психосоматика. Таким чином, поняття «клінічна психологія» дещо вужче в вітчизняній психології та відноситься виключно до психології хворої людини та переважно включає питання психологічних причин захворювань, їх психологічних проявів та варіантів відношення до хвороби.

Загальна медична психологія включає вивчення етики та деонтології медичних працівників, психологію їх відношень до хворого та його родичів, спілкування між медичними працівниками різних рангів, питання психогієни та психопрофілактики, моделі поведінки основних учасників терапевтичного процесу.

Одже, медична психологія – це прикладна наука, розвиток якої визначають такі завдання: освітня програма підготовки спеціалістів бакалаврського та магістрського рівня містить ряд дисциплін, викладання яких потребує достатньо ґрунтовних знань медицини. Серед них виділяються психофізіологія, анатомія центральної нервової системи та вищої нервової діяльності, клінічна психологія, психосоматика, соціально – психологічна реабілітація, психологія залежної поведінки (адиктологія) та інші;

потреба у використанні в процесі викладання вищеозначених дисциплін не тільки теоретичних знань, а також професійно важливий практичних технік та навичок, на базі яких ЗВО опановує необхідні спеціальні компетентності та досягає запланованого програмного результату.

Найбільш поширеними у вищій школі є пояснювально-інформаційні методи навчання, які полягають в організації засвоєння студентами готової інформації за допомогою різних засобів. До основи організації цих методів навчання покладено принципи передачі викладачем готових знань та висновків науки.

Під час застосування таких методів не виключається можливість пошукової діяльності студентів, однак передача готових висновків домінує. Студенти переважно заучують інформацію, тренуючи в той же час переважно пам'ять та розширюючи можливості інтелекту. Професійні знання, уміння неможливо набути без активної практичної діяльності (розгляду конкретних ситуацій, рольових і ділових ігор тощо). Постає питання, як якомога швидше пристосувати студентів до особливостей обраної професії психолога, виявити ті позитивні якості, що сприяють формуванню професійної творчої особистості. Активізація пізнавальної творчої діяльності студентів стимулюється використанням в навчальному процесі ділових ігор та практичних методик.

Отже, теоретичні знання, отримані автором тез, а також багаторічний практичний досвід невропатолога, терапевта та консультанта – невролога психіатричного відділення дозволили використовувати когнітивно – комунікативні підходи до викладання вказаних дисциплін.

Під час викладання дисциплін, що відносяться до медичної психології, необхідно звернути увагу на те, що викладач повинен мати відповідну освіту та професійну підготовку, яка включає як медичну, так і психологічну складову.

Значні труднощі виникають у зв'язку з необхідністю спиратися у викладанні дисциплін медико-психологічної спрямованості на терміни та визначення медичного характеру, які утруднені при аудіальному сприйнятті ЗВО; для їх подолання необхідно забезпечити курс матеріалами, які містять увесь термінологічний арсенал у візуалізації.

Підвищує якість знань і полегшує їх засвоєння застосування логічних схем, діаграм та малюнків, які дозволяють розкрити взаємозв'язки між окремими явищами, сгрупувати симптоми та синдроми окремих захворювань.

Також допомагає засвоєнню специфічних медичних термінів складання ЗВО глосарію, який у подальшому майбутній психолог може використовувати в своїй практичній діяльності.

Щорічне проведення екскурсій до Музею медичної академії та огляд експонатів уражених органів дозволяє розширити уявлення ЗВО про окремі захворювання та підвищує інтерес до предметів міжгалузевої медико-психологічної спрямованості.

Для реалізації інтересу деяких ЗВО до медичної психології була організована співпраця з окремими лікарями та кафедрами медичної академії, в результаті чого були виконані студентами-психологами кваліфікаційні роботи бакалаврського та магістрського рівня, присвячені психологічним особливостям вагітних, хворих на серцево – судинні хвороби, хвороби органів дихання, на цукровий діабет, а також на гінекологічні хвороби.

Для стимуляції інтересу до дисциплін на практичних заняттях відпрацьовуються також заходи першої медичної допомоги, особливо у випадках необхідності проведення

кардіо – пульмональної реанімації, а також прийоми надання першої допомоги при судомних нападах як проявів епілепсії та істерії.

Здобувачі вищої освіти відпрацьовують прийоми аутогенного тренування, спрямованого як на розслаблення, так і на активізацію функціонального стану організму, а також дихальні вправи, застосування яких дозволяє регулювати тонус вегетативної нервової системи.

Якщо вести мову про формування у вищій школі не просто кваліфікованого спеціаліста, а творчої особистості, необхідно надати кожному студентові можливість для самореалізації, самоактуалізації, саморозвитку і самовиховання. Цю можливість здобувачі вищої освіти можуть отримати за умови використання в навчальному процесі нетрадиційних методів навчання, які в освітянських колах отримали назву активних методів.

Активне навчання формує в майбутніх психологів здатність самостійно набувати знання, формувати творчу активність, розкривати професійно-пізнавальні потреби та інтереси, виробляти здатність вирішувати поставлені практичні та наукові задачі, виховувати вміння працювати в колективі. До таких активних форм навчання відноситься гра, а ігрова діяльність людини є складним і багатоплановим утворенням, що має велике значення для життя і розвитку особистості. Для людини гра є природною формою активності, що не тільки народжує гру, а й здатна свідомо і вільно виконувати вибір між грою та іншими видами діяльності.

Саме у грі в розгорнутому вигляді вільно можуть бути реалізовані деякі психологічні особливості особистості. Вона інтенсифікує навчання, активізує, спонукає майбутнього психолога оволодівати інноваційними технологіями та практичними техніками та навичками.

На сучасному етапі становлення національної системи освіти, формування її нового змісту, одним з ключових завдань педагогіки вищої школи є розв'язання проблеми інтенсифікації процесу навчання, ця важлива проблема може бути вирішена у вищих навчальних закладах лише за умови значної активізації навчально-пізнавальної діяльності суб'єктів навчального процесу.

Із огляду на це важливими є пошуки педагогічних технологій, які дають змогу не тільки забезпечити атмосферу співпраці суб'єктів навчального процесу, але й сприяють залученню в нього студентів на різних рівнях творчої активності (інтелектуальної, особистісної, практичної, соціальної тощо).

Запропоновані концептуальні підходи до організації гри у процесі навчання – у ній головним видом діяльності є навчальна діяльність, яка вплітається в ігрову і набуває рис спільної ігрової навчальної діяльності.

Нами було застосовано варіант рольової навчальної гри як цілеспрямованої навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, об'єднаної єдиною метою, спрямованою на оволодіння навичками та алгоритмом спілкування клінічного психолога в психотерапевтичній ситуації, а також ведення сеансу консультативної сесії в межах психологічного консультування як метода психологічної допомоги тощо. Було використано методичні прийоми професійної роботи клінічного психолога або психолога-консультанта в рольовому виконанні: ролі клієнта або пацієнта, який звернувся за психологічною допомогою в умовах терапевтичного процесу, а також ролі арбітрів, які оцінювали професіоналізм виконання ігрової ситуації.

Таким чином, застосування комплексного підходу до викладання дисциплін медико-психологічної спрямованості дозволяють активізувати та підвищити рівень засвоєння знань та оволодіння практичними професійними прийомами спілкування, розвивати когнітивні аспекти, творчу активність та креативність здобувачів вищої освіти.

Бібліографічні посилання:

1. Вітенко І.С. Медична психологія, підручник. Київ «Здоров'я», 2007, 207с.
2. Медична психологія, підручник. За редакцією Максименко С.Д. Вінниця, «Нова книга», 2008, 520с.
3. Клиническая психология, учебник. Лакосина Н.Д., Сергеев И.И., Панова О.Ф. Москва, «Мед пресс – информ», 2005, 416с.
4. Медична психологія, підручник. За загальною редакцією Спіріної І.Д., Вітенко І.С. Дніпропетровськ, 2008, 220с.